

בעוה"ת

ספר

שו"ת מהרש"ג

חלק ראשון

חלק אורח חיים ויורה דעה

מאת הרב הגאון הגדול וכו'

מו"ה שמעון גרינפעלד זצ"ל

שחי' אבדיק' בידסענטמיהאל' זצ"ל (במדינת אוגארו)

אשר השיב לשואליו אמרי אמת

והרביץ תורה ברבים והעמיד

תלמידים לאלפים

יצא לאור ע"י בן המחבר

וכעת הוצא לאור עולם על ידי נכד המחבר זצ"ל

יחיאל קערפעל

בן לאאמז"ר הצדיק המנוח ר' נפתלי קערפעל זצ"ל

וחתן הרה"ק מהו"ר שלמה אליעזר ראטטענבערג

הלוי זצ"ל הי"ד דומ"ץ דק"ק סעכוהאלי חתן מרן המחבר זצ"ל

שנת תורת רבינו שמעון לפ"ק

דמעשר כספים הוא חיוב גמור אפי' אם הוא רק חיוב דרבנן ה"ל לאפטרופסים לחת גם מנכסי יתומים דאפילו בחיוב שהוא רק דרבנן אנו מחויבים ליתומים כמו דאיתא בש"ס שם דקונין להם מגלה ומלכד זה מילתא דפשיטא דדבר שהוא חיוב חף שהוא רק דרבנן ודאי קונין אותו ליתומים וגם יוקשה למה קרו לה בש"ס דבר שאין לו קצבה שהרי יש לו קצבה מעשר מן הרווח שריווחו, אלא ודאי נראה דמעשר זה הוא רק הידור מלוא ואינו חיוב גמור לא מדאורייתא ולא מדרבנן כמיש הב"ה בסי' של"א: והנה גם צענין לעשות ק"ק לחלק-צדקה ביום היאלי"ע של אביו נראה ג"כ דאינו חיוב גמור מעיקר הדין. דאם אמנם מצוהר בש"ס ובש"ע יו"ד סימן ר"מ דמכבדו בחייו ומכבדו לאחר מותו, מ"מ היינו רק לענין המצוהר שם שצריך כשיחזיר שמו בחור יצ"ח לומר הכ"מ ולהחזיר יצ"ח ל"ל ז"ל-אבל שיהי מחויב לעשות עבורו ק"ק אינו מצוהר, והרי אפילו בחייו קוי"ל צסימן ר"מ דכיבוד אב אינו אלא משל אב ולא משל בן. והנה אחר מיתת האב אפילו כשהניח אחריו נכסים מ"מ הרי כבר הם של היורש וחיובים מחויבים אלא לקבדו לפי כבודו כפי מהגה אותו במקום להנשים כיוצא בו [ועפ"י] אפשר דאם מנהג המקום להנשים כיוצא בו להניח איהו סך לק"ק לחלק הריחה לעניים ביום היאלי"ע, באמת יש לחיוב גם היורשים דהוי בכלל זרכי קבורה, ועיין בכתובות בפרק נערה לענין אשה לגבי בעלה לקנות חליטין דאמרי' עולה עמו ואינה יורדת עמו, אך טכ"ז טכ"פ אינו חיוב גמור בפני עצמו אלא הוי בכלל מה דאמרי' הכל כמנהג המדינה] והנה כיון שכתבנו שגובה חיוב חיוב גמור לא הפרשת מעשר כספים ולא עשיית ק"ק עבור נשמת האב א"כ מעיקר הדין נראה ודאי דאם היורש רוצה לעשות ממע"מ לחלק לעניים ביום היאלי"ע של אביו ודאי שיכול לעשות כן ולא נוכל לחייבו שיקח ממון משלו לחלק ביום היאלי"ע.

7 ←

אולם לאשר כי מדברי מעכ"ת הני רואה שצעניו הדבר הזה שיעשה ק"ק לעובת נשמת אביו כחיוב גמור א"כ לעשה י"ל דלא יקה מעלתו כל הק"ק מנשות מעשר, דודאי על חיוב גמור אין לו לקח ממע"מ כגון לפדוע ממנו חוב, ואפי' אי נימא טהסברא שכחז מעכ"ת דצני"ד עדיף ממנו אחרת כיון דסוף סוף יתחנק המעות לעניים ורק שיהי החלוקה ביום היאלי"ע והרי העובת הנאה הוא של הצעלים מ"מ אם לא יהי בהק"ק רק מע"מ בלבד א"כ לא יהיה בזה ריוח לעניים כלל שהרי גם בלא היאלי"ע והנחת הק"ק הי' מחלק כ"כ מעות כיון שגובה ליתן מעשר כספים. וכיון שלא יהי בזה ריוח לעניים לא יהי בחלוקה זו טובה כ"כ לנשמת אביו ז"ל. לכן כיון שמעכ"ת עם שאר היורשים רוצים לעשות בהק"ק טובה לנשמת אביו המנוח ראוי והגון הדבר שיהי עלי"פ בחור הק"ק הזה אחת חלק מנשות שאינו מעשר אלא חולין גמורים בחופן ע"י הק"ק יהי רווח לעניים דלא יהי טובה גמורה לנשמת אביו ע"ה, וצענין זה מצוהר בש"ע חו"ה צ"ה מגלה לענין מחנות לאצוניים צפורים, דעכ"פ שני מחנות לשני אצוניים צריך לחת מעות שלו שאינו מעות מעשר יטן שהוא חיוב, ואם

3

יתן יותר יבוג ניתן ממע"מ, הי"ג דכוותי' יהי בהק"ק קצוה סך שאינו מע"מ ואח"כ למען יהי דבר מסוים יותר יכול להוסיף ממע"מ. וכדומה לי שכן מצוהר שם אפילו לענין נתינת מחל"ת השקל שגובהם צפורים וכדומה לי שהצדקים הללו מצוהרים שם במג"ח או צבה"ע ומקורם בש"ה ועממא דאסחבר הוא, הכי נמי צדקן דידן דעמי שמע"ה יתנה כן.

L

ובצענין זה ראיתי בנשתי חת"ס חו"ד סימן רכ"ע חמה על הגבוה הש"ך צסימן רמ"ע סק"ג צדברי מהר"ם שהעתיק שם דלמד דמותר לזון בניו הגדולים ממע"מ מקו"ח מצויו שחייב בכבודו ואפי"ה מותר לזונו ממע"מ מקו"ח מצויו שחייב בכבודו ואפי"ה מותר לזונו ממע"מ קו"ח לבניו שאינו חיוב בכבודו. ומהם בנח"ס מה כ"ש הוא זה אדרבה כיון דחייב בכבודו לכן מחויב לזונו ולכן כתב דהגבוה הש"ך אינו נכון רק מגיה במהר"ם לולא כבוד אביו עיי"ש, ובסי' רל"א שם מביא ג"כ דהגבוה הש"ך צדברי מהר"ם ומשיג ג"כ עליהם מטעם אחר קצת שהרי באביו אמרו שהוא עליו מארה ומחזיק צמה שמגיה הוא כמשי"כ צסימן רכ"ע. אבל לפעני"ד הגהת הש"ך נכונה וקוי' על הגב ה"ל לק"מ, דכוונת מהר"ם לפי הגהת הש"ך כך הוא דמהר"ם צא לומר שלא יעלה על לב לומר הואיל שכל אדם מחזיק בניו ובני ביתו אפילו גדולים משלו אפילו צאון לו מע"מ וגם מצוהר בש"ס בחובות פרק נערה שנפתחה דאע"ג דאין מחויב לפרנסם רק עד שיהי בני שש, מ"מ מלוא איכה ובאזינו רוצה לפרנסם מצדן אוחו ומכריזין עליו עורבא צעי בני והאי גברא לא צעי בני, וכן יארוד ילדה ואצני מתא שדיא. וכנפסק בן בש"ע אהב"ז סימן ע"א וכ"ז הוא אפי' משלו ממש ולא ממע"מ וא"כ היה מקום לומר דאין ראוי לפרנס בניו הגדולים ממע"מ דהוי כחוב עליו וע"ז אמר מהר"ם שאינו כן דמ"מ שפיר דמי לפרנסם ממע"מ קו"ח מצויו, שהרי אציו הוא יותר חיוב עליו לפרנסו מבניו שהרי איכה מ"ע של כיבוד אב מפורש להדיא בתורה וא"כ יותר י"ל דהוי כחוב עליו ואין לפרנס אוחו אלא משלו, דממע"מ הוי כפורע חובו ממע"מ ואפי"ה שפיר דמי כיון דמ"מ אינו חיוב גמור כ"כ עד שיהי יורדן לנכסיו כ"ש צצניו שצדדאי אינו חיוב גמור כ"כ כמו צצניו, דנהי דאמרין דמלוא לפרנס בניו מ"מ פשיטא דצצניו הקיוב יותר אליס דמפורש בהדיא בקרא כבד את אביך וגוי' וכיון דשרי לפרנס אציו ממע"מ כ"ש בניו וא"ש. ומה דחמה בנח"ס צסימן רל"א שהרי באביו אמרו שהוא מארה וכי ל"ק דמ"מ אינו איסור גמור אלא שניכין להמדקדק במעשיו לזונו ולפרנסו לפי כבודו אבל מזה לא איירי במהר"ם כי הוא לא מוירי אלא צדצר שהוא מן הדין הגמור וע"ז קאמר דמעיקר הדין יכול לפרנס לבניו במכ"ש מצויו.

ועוד ראיתי כמו סתירה בנשתי חת"ס צסי' רל"א לסי' רל"ב, דצסימן רל"א אחר שהשיג על דברי הבאר הגולה סיים צדברי מהר"ל, דאם מתחלת התנאבותו להפריש המעשר הוחנה לעשות ממנו מלוא אזי גם מהר"ל מודה דרשאי לעשות מלוא ממע"מ שלו עיי"ש, ובסימן רל"ב כתב צדברי מהר"ל דס"ל להמהר"ל דהפרשת מעשר כספים הוא

הדגפעי"ד כחצתי בעיון מעט וקמחתי כי ונע"כ כי ונעלה הפחיס הכבדים המופלגים כי, יתנו עיניהם על דברי, וסי' זה עולם כפסעו ונע"כ וקוים לבשרו בצבורות טובות פה ס"ב יוס' ל' מ' יתנו ה"ל' לנ"ק: הק' אברהם שמואל צבימין ב"ג וסגנון ז"ל:

תשובה קיג

הדחיים ותלום לכבוד הכב המופלג מרקי וצקי המאוס"ג בעל פיסות כש"ח מו"ה מייס כמן לעונדלי כי יושב בשבת תשכומי צ"ק קקאקא יע"א:

שבוע זו צל לדי מנגלה עמה ונע"י אלנעוהו דלמ"ח כי עם מועדה רבה מהגאון ובצדקת לדיעור והמקדימים ענוו ומוקדי הדור קדושי עליין ל"ט ז"ל צ"ג ע"ד הסודר לנשמת ל"ח בעל הכס גורו אומר חסה דחו שלא יתחנה לשום דקאקא קח לחושני ארץ הלצי, ולא דבר דקס הוא כי גורם ישנה היא שגורו גאוכי קדמאי רבוחיכו כוחי כפס אשך כל ציה ישראל כשען עליהם הני" ונח"ל' אלש"ך ז"ל, וגלוי כהצחי לא צאו אלא לעורר היטנות, ועכשיו קס וחתעורר פל"ח כי להצדי צדקס כל זה, ונקבץ לנקבצים החוויים מגדולי וחינו השס החוויים לצור על המהוס, תוהם אלו אזור אס דברי רבוחיכו סקדוקים לריכיס מיוק, ווי יבוא אחרי מלכי רבנן אס אשך אס כבד עשהו ווי ימלס פה ושאון נגד אקוס, ווי יעמוד להסיר מוס טאקסו, ואין לודך רק להדפיס ולחלק ביעקוב ולהפיץ ביראל לנען ימאעו ויעשו חקנת קדמוניו ז"ל וכה י"ה וכה יקוס:

והגה פל"ח כי שלא אלי נכחתי גאוכי זמניו, ולא הכיס לי זמן לשום עין על דבתיסי כי דקק מואר השעס להסידי מוסר בלי עיכוב כלל, ולכן לא צלחתי על הסין רק עכתי צמוקס בין חצתי דבתיסי, והג"ל לפוס דסיעא כבוד מועדת להדליק כד ושמן ל"ח בע"ג ומתבטל כי גם על זה עמדו וגזרו סקדמוניס ז"ל כי אי לא ה' לא קיימא ה', כי מהכרעה קלאו דרביס המהאויס לזכות לכדור להועלת נשמת ל"ח בע"ג וה' להס צום אמונת אומן, וכיון שסיה הסחת חיקון עניין זה בעסקת חושני ארץ הקדושה, ורלו דבורס שסיו רביס נודריס ל"ח בע"ג אצל לא חתנו לעניי ח"י מלאו הכנס לגור ולקסור איקור שלא יוחן רק לעניי ח"י, וחס כק על המוד קסס (ולא פירש כדורו לאיס דבר ואיס ענין מורס יעשה במועותיו) כדי להדליק כל הכולס לזכות בזה יעש כדור כבודר לכשנחו רבנ"ן חכמיס בהקנתם ולכן מקטבד שס במופת כדור (בלחמ טשני אופנים) חקרו, או טאקסו שלא להדליק כד ושמן וכדומה ל"ח בע"ג, או טאקסו על הגבאים וטנאסיס דבהכ"ז לקבל עבור ל"ח בע"ג (בעד שאר דבר מורס) רק עבור עניי ח"י, והנה אס העיולו חליקור על הסוכיסי ח"כ הסודר לנשמת ל"ח בע"ג להדליק כד וכדומה מי שטורד כד הוא כבודר לנשמת איקור אשר משפטו מרן צ"ע י"ד ס' כ"ו וסליא צטיעות הסעב"ן ומצ"ס אי לריך הסרס או לא, וגס לפי טיעת העכ"ס טבקיף ס' ס' ח"ל הסרס דהא כדור לעבור צקוס ושקס עיי"ט, והנה כיון שעל כדקח אי אשכר לו לקיים מה שקדר להדליק לנשמת ל"ח בע"ג (וכדומה) ח"כ י"ל שאין לריך הסרס כלל או בע"ג שיחייב לו כדור ולא גס לבהכ"ז שקדר לא יהי' וגס לא לעניי ח"י דעה להס ולו שלא כד רק להדליק כד לבהכ"ז לזכות נשמת ל"ח בע"ג ועיקר כדור הוא הדלקת הכדור ויהי' לזכות נשמתו וכיון שא"ל לו לקיים כדור בלופן שקדר או ע"י הסרס או בלא הסרס עכ"ס לעניי ח"י לא כד כלום וילך חשני שקב חקרו על הגבאים שלא לקבל אפילו ונניי שבודר בפירוש כ"ל לפוס כסיעא דל"ח הסרס כיון שאין מקבלים מנוח מה לו לעשות ואמוס הוא והוי כבודר למצורו והוא אינו מולס לקבל (אך אס יודע כבד צענת הכדור טאקסו עובד מנוח יס לדעומו כדור שור דליכא איקורו להוליא נפיו כדליחת צ"ל סרל"ס דרביס דף ל' ע"ב ד"ה מי שנקיה ליה) ועיין צ"י וט"ע ס' ר"ו, ולא דנוי להא דכתב המודריכו ונננ"ב צ"י וט"ע ח"ס ס' ק"ב צמי שטורד מקוס לנכות ציהכ"ז עליו והכוונתי מעכסיס שאיני יכול לחזור צו שאני הסס שיש חקרה חולי צייניס שבאים יתלכו הכוונתי כנ"ס המודריכו בצירוש זה ענינו ועיין ער"ז סק, אצל כידיון זה שטאיקור לעולם קיים שלא לקבל מנוח ארוס הוא ואין לו עליו עביכה ככ"ל, והכוונתי עיובא שכל מי שכולס להסיו לו זכות מור"ג בע"ג ע"כ לריך לכדור לעניי ח"י יס לעיין מה הוא העיקר הכדור אס מנדד ל"ח בע"ג ונננ"ב ונננ"ב ונלדעתי עיקר הכדור הדלקת הכדור, ויהי' (זכות) לנשמת ל"ח בע"ג ע"כ לו שיהי' זכות דקקא זו לו, וללא כמו שכתבתי מודריכו

היודע קטר ללמוד עם חניו בחסד וילמיך מלאה מלמתי אהכס מקיס ומספתיים כאלק רוי זה אכי צמנס אף אהס צמנס יעיי"ט, אצל בלופן כידון דין הכולס הכולס שיהי' לו זכות חרס ונעלה וסוכר לומדיס שילמדו עזבו חכרה למוד זה טוהיסי לו צו מוחסס או בשכר כמו יששכר וצולון העוצאל צי"ר ס' רמ"ו קט"א צה"ג ואין לריך הלמוד ליהן לו בחסס זכות ושכר למודו שלמד אס כן מועילא מ"ס מושג כדברי הרב מה"ו לצי הכס כי לכאורה:

אבל ל"ל כי כיון אס אשך דיבר הרב מה"ו עקיבא כי כי זה אינו מרעון צלדקס רק לומדיס צעונה סהלא (דסייטו שיהון להס מועת דקקס) וכיון הוא כי זה איכפס להו לאלו שלמדו חיה מועת מוחן להס עכ"ס הם יקבלו המועת וכדי שיוחן להס ולא ללמדיס לומדיס פדק מושינת או הלכס ויהס עשה, אלא דיש חוקי דיניס צום, כי בלחמ קצרא הלו כבד כחובס צמ"ו י"ד ס' כ"ט ס"ק א' לקנח מורס צהכ"ז מועתו מעשר מוחר כיון דר"ה מועתו לצעליס אלא דלחלק שס אס היס דעמו מיד צענת קייחיס המלוח שיהי' מועתו מעשר, אצל כשלל היס דבעתו כן וסוד כמלך הוי כפ"ס מועתו מעשר יעיי"ט, וכן כיומא אס היס דעמו מיד מועתו שופרטיס לפדעו ללומדיס יוכל למדע להס משל"כ כשאל"כ כולך ולדעתי וסקהוה חישב כן מוי דכן הסהוג שפטיסי פ"כ וסוד כוחיסי מועתו ללומדיס או צמקוויני להמחמלליס ואומריס חסליס עבור סחוליס, וסקהוה כפירוש, והוי לא היס להרב מה"ו עקיבא כי כשהו לחלק עוד מועת מוחן מור"ג וסודיס ומוס יפדע עבור הלימוד וסקהוה ליהן להס מועתו זה כחכיון, בלופן שגס אס כבד ילא מלצו וסקהוה צענת סיהי יעייין חוק' שצוועת כ"ס שצוועת שסיס ל"ס ליסכא דלחקיל לי מ"ח ילא מוצתו וכדון עשה:

ובאמת ל"ע דיכא של הע"ו, דע"כ קחי בלופן שמועות אלו הנגזים מקוני המלוות לקופס מהחלקה לענייסי שבעיר, וכ"כ צככס"ז דל"כ ומסקיד (מועשרו) חלק סנדייט ונול אוחס, ור"ל עדיין איכא פסידא חולי היס האחר מוחן כמו הוא (אפילו פוחת מנוח. רק שחי' משלס דבר מוס צעד מלוח) עבור המלוח וכומה פעמיס כן הוא שחי' כלון אחר ליהן (גס כן בעדס) וכן כמו זה ולא יוחר והיו הענייסי וכווייסי כי היו כוטיסי מקופס של דקקא והוא הי' לריך לחלק מועתו לענייסי למי שידלס, והי' קסס לי הדבר, וכיומי חקסריס ומלחתי ראיחי בקסר אלו' רבס ס' ק"ו ס' ק"ב צסס ש"ה דווקא צענת שמוסיף על סכנו יוכל ליהן מועתו מעשר, אצל מה קנס סצרו מולס ליהן לא יחן מועתו מעשר, וקיים אלו' רבס ויש לדמוס, ועיינתי בשל"ס בסוף עמוד הדקקס כתב בלחמ בקילור, וכדומה כח"ס והסכנו אחר, ולריך סקובה מלוח צמעות מעשר להזכר בכל הל"ל ורביס ככשליס צום:

דע

ועיין צמ"א ס' חרל"ד צסס ט"ה והוא ונחשבה ונח"ל, דמועות מעשר לא יחן מהחוס ללציוניס, ועיינתי פטיסי בהצוה

ח"ל סשואל כיון דהמעשר בל"ח סלהס לא ילא דכוחן להס משלסס או דלחמ עיקר חקסס כדי לשמון וילא צמחוס ללציוניס ג"כ כי לציוניס איכס מקפידים אס מוחן להס מועתו, וט"ה של בעליס הוא ושומס הוא ללציון שכותן לו ולא לחלק, וסשיב מהר"ל כיון דתקנתא דרבנן הוא הוי דבר שצחובס ואיכו צל אלא מן סחולין ור"ה ליט קובדיס אינו מוון וגס אס מוון מ"ח דבר שצחובס הוא ועיין צו, ולמע"כ יס לפקפק למי הכרעה היס כוונת סשואל דלין חיוב מהחוס ללציוניס שיהן ממונוי ויסקר ויכיקו, רק לשמון ציוס טוריס כפסרה לציוניס צמחוס וכיון שצמעותו הוא ללציון כשיון לו מה לי אס מועת מעשר הוא עכ"ס כבד ילא החוס המלוח שעליו ואין זה דומה לכל דבר שצחובס דליו צל אלא וון סחולין כיון סקחיוט עליו להציא שסיס משל"כ כאן קיים המלוח לשמון הלציוניס צמח שנותן לו ונעממו ציוס השמחה, והצן: L

אבל מה שצני מהקס צדכר זה, שאין זכות הדקקס גדולה כ"כ יען אין צום כדכס לצ כל כי האי דהא אי לא ספריש מועת ללדקס אס היס דולה צכות חחורה היס לריך לשלס מדמוי, הסס כי קיים כדור ולא הוי כפוע מוצו, וכאלק כחצתי ואשכתי וקיימתי סכנה הרב מה"ו עקיבא כי כי לומדיס עבור נ"ה, אצל ליכא כדכס לצ וכמעט מרוויס (שיס לו חמה מועתו זכות חחורה) כמו סהוליא ממונוי חכוס גדול יוחר לכוסן וסהלק אס אין לו צו שום דבר עבורו רק שבר דקקס, וכדון דיון סהולס לא לוס רק לחלק בקסס ולא אחר ללמוד ולחלק ח"כ כבד היס לצו שלס עס ל' חכוס הדקקס יגן צעדו, אצל חא מוי מחי עעאל דבר, (ול"ל כיון שכותן צענת חלו כדי שיקי' אס כן מולס מייס צעד ממונוי ה"ס שיהי' צכות חחורה חלק ממונוי וצין צום בין צום הוא לריך גמור) ונעמיס בכל יום די שפטיסי מ"ב טב מחלחיס לוחחליליח ואיניניס חלחיליח

5
wald, Judah

בעזרה ש"ת

ספר

שאלות ותשובות

זכרון יהודא

על ארבעה חלקי שולחן ערוך

חברו הרב הגאון הצדיק המפורסם

כקש"ת מרן יהודה גרינוואלד זצוקללה"ה

אבדק"ק סאטמאר יע"א

חלק ראשון

חלק שני

ועתה יצא לאור מחדש מבי"ק

חלק שלישי

הובא לדפוס ע"י

יודא הלוי קליין

בן הרה"ח מו"ה ר' יצחק ז"ל

שנת תש"ס לפ"ק

ברוקלין ניו יארק

סדדר שכל שהסכנה גדלו וכו' ונאן ספין וכו' לקצול זה על אמריהו ואין אני אומר קצלו דעתי ונכס"כ שלא נשאלתי על הסעודה רק על החופה ורק דרך חגג אורתי להזיירו גם על הסעודה כ"י בהצתי נחמלה והנני חו"י הדו"ס.

ה"ק יודא גר"ו

והנה אח"י הראה לי הדיין הנלווין הה"ג נו"ה חילק הירש ונכס"כ אפוק כ"י (כעת הוא אצ"ד דק"ק ז: ארז"ב יע"א) צוודרש על פסוק בני ליון היקרים איהא אס ר' ירמיי צסס ר' חייא צר אצא אומר סמואים אחים כהנים היו נישואים לסמואים כהנות אחיות זבילה. א' וכו' נכנס לבאורה דרשאי לעשות גם הנישואין זבילה אחד אונס אדרבא ונכס"כ אפסק יקודו על רצינו יהודה החקיד ז"ל משום דאפסק הבא נכס"כ ונה סנעסיה צהס כדאיתא צוודרש אס פי כהנים וכו' תלוכו צחדא אפסא וכו' ר"ל וע"כ משום דגם הנישואין היו זבילה וע"כ ז"ה עלתה צהו אצל אס החופה והנישואין לא היו ציוס אחד ולא זבילה אחד יל"תו ימיו ויריחו ויצנו ציה נאנון צישראל ונצ"ל ליהוי צכ"י אנון. ונכס"כ א"כ חסונה לדצרי נוצ"י צתסונה סנציא ראי' ונגורא קידושין נגד לוולת רצינו והתה"ס לענין צפי אחיות שלא ישאו צי אחים צנגורא ונציא צפי אחים כהנים נוסחין פי אחיות כהנות וכו' דלפי מדרש הג"ל פוק חזי ונה עלתה צהו ר"ל ועוד צל"א י"ל דונודרש הג"ל חין ראי' דאולי האצות על הזוגות לא היו צחיים חיותם. וכמודומה חקיד תלה צהאצות עכ"פ מנד הקצרה י' לוור חילוק צזה ושלום על ישראל.

סימן קצ"ב

ב"ה
 מולא טבא וקרנא רמא. לכבוד נפש ברה
 והמה. ה"ה בבוד התלמיד החשוב דיקר
 הרב החרוץ ושנון ירא ד' מרבים בשית
 מו"ה אליעזר יעקב ראזנטיץ נ"י (כעת הוא
 ראש ומנהיג דיישיבה וענטא יע"א.)

מראשית חקדומה פניו עם צרכה ונזל טוב
 ויהא רעוא ונן קדם מארי' דסניא
 וארעא דירמנוך ותרויניך וה"י ציהכס צית נאנון
 צישראל לתורה ולתעודה ולכל מדה חנוודה לאוי"ט
 צכ"א. וצוודאי התאנון להקן לך ציה ועד
 ונועדו אליו זקנים ועגרים עכ"פ צצצרות ונועדי
 הקנה לסנוע תורה [אחרי שאורת לי סהמור'
 שלכס הוא חלוט הנזוג] ואס אפסק צכל יוס
 ויוס ואשריך אס תזכה לזה והצא לטור ונסייעין
 לו וזכות אצות הלצור יגן ויעמוד אנון סלה.
 וע"ד אשר צקשת ונאחד ונהתלנוידים סיחיו שישראל
 אה פי צדצר שכר השדכנות אס רשאי לך לסלס
 איתו ונועוה מעשר הגה הדין פשוט שאין אדם
 פורע חובו ונועוה מעשר וגילה וקורו צתסונות
 צצו"י חלק צי קינון פ"ה ונוענה דפאה פרוק
 ה' ונענה ו' דהנן ההס לא ישכור אדם אה

חקידים שלפנינו כהצ צתחילה חין לעשות נשואין
 לצי צניו כאחד וכו' ואח"י כהצ חין לעשות
 צי "חופות" צצצוה אחד ע"כ ומשום דנוענה
 הלסון וכוחצ צצי צניו דלסון נישואין כאחד
 ונענוע דלאו דווקא צחופה הליא מילתא צזה
 אלא צכל הנשואין והכוונה נראית אגס סעודת
 נשואין צכלל. צפרט כנו"ס לעיל דספק סכנהא
 לחומר. וע"כ אמרתי להסתדל אגס הסעודה
 נשואין לא התי' צנוקוס אחד וכו' ועכ"פ הצי
 זוגות שלא יצנו צחדר א' ואחר כך אומר לי
 נו"ה נוסה ומאיר רייטער כ"י אגס הגאון דראדנא
 י"ו הזהיר על כך וסנוחתי סכוונתי לדעתו וצאשר
 סרליתי סהד"ג צנוכצניו הציא רק הלסון סאין
 לעשות "חופות" צי אחיות ציוס א' ע"כ בהצתי
 ככ"ל חין השו"ע לפני לעיין צו. ופר"נו דיי"כ
 כ"י הציא ונהסצות נהרי אפרסמון א"כ דחין
 לעשות סעודה נשואין כ"א והיינו נוסוס עעס
 אחר דחין ונערצין סנוחה צסנוחה ופר"נו
 ונפקפק עפ"י נס"כ הטו"ז לדחות דצרי הנוציאים
 ראי' דגס צי חופות סאיכס צי אחיו חין לעשו' כאחד
 ונהא דיריב"למי סאין לערוצ סנוחה צסנוחה ונקרא
 דונלל סצוה זאה ודהה הטו"ז דסס השני סנוחה
 ה"י כאחד וכו' ונשא"כ צי חופות לצי אכסיס
 ונהאי טענוח כהצ סהד"ג דגס צצי אחיות לא
 סייך חין ונערצין סנוחה צסנוחה דעיקר הסנוחה
 סייך רק צהחתן וכו' ע"כ הנה י"ל נוסוס סעודת
 הנשואין ס"ק לו סנוך ונקרא ויקרא לכן וכו'
 ונענה וכו' י' לחוש צצי אחיות יוהר ונצקני
 חופות סאיכס אחיות וצזה ה"י יחא א"כ ונשא"כ
 פר"נו כ"י מדצרי הרנו"א ז"ל על הסצו' כ"א הכ"ל
 והיינו נוסוס דכהצ הנוקצר דיס לאדם וכו' רק
 לסנוחס לריך לסנוח עס כ"א הראוי לה וכו'
 ע"י כהצ הרנו"א ז"ל חין לעשות חופה צי
 אחיות ציוס א' ר"ל נוסוס סנוחה מרצוה סל
 הסעודה וכנוס"כ ונוג"א סינון הקנו"ו. וכהצ אס
 ויקרא לכן לאצקני עירו ויעס ונענה ואז"ל כל
 הנהנה וסעודה חתן ואינו משנוחו עוצר וכו'
 ועל ידי סעשה הסעודה לצי צניו כאחד י' לחוש
 סלא יסנוח עס כל אחד ואחד כראוי והרי
 מדצרי הנוחצר סהציא פר"נו כ"י ס"ק לאדם
 לישא אסיס דצות רק לסנוח לריך לסנוחו עס
 כ"א הראוי לה וכו' ונבאר דחין הסנוחה הלו'י
 צהחופה דווקא אלא צהסעודה וכדומה וספיר
 כהצ הרנו"א ז"ל חין לעשות חופות צי אחיות
 ציחד ר"ל א"כ ונהאי טענוח נוסוס דעכ"פ י'
 לחוש סיהנועט ע"י משנוחות הזוגות לכל אחד
 ואחד צפ"ע כראוי להס ומס"כ סהד"ג אה"כ דאס
 צאונה גס ונהנודכי מ"ק ונענוע דהטעס דחופות
 דצי אחיות נוסוס דחין ונערצין סנוחה צסנוחה.
 עכ"פ וידי ספיקא לא. נפקא דהא לדצרי הנוחצר
 צקינן חקנו"ו חין סעודה. נישואין ציר"ט. נוסוס
 דחין ונערצין סנוחה צסנוחה עכ"פ י' לוור
 דק"ס י' סדא סנוח לא סייך צזה חין ונערצין
 סנוחה. צסנוחה וזה"ל הלכה כנוחצר דלענין
 סעודה לא סייך חין ונערצין סנוחה צסנוחה
 וכו' [עכ"פ י' לוור דק"ס י' צדצר] הנה כצר
 כהצתי סכנה י' צדצר ול"ס צככנהא לסנווך
 על ס"ס כידוע ונכס"כ לפנוסכ"ל כיון דאין חין
 צידוע ונה ה"י כוונה חקיד ע"כ לריך לחוש

הפעלים ע"מ שילקטו בנו אחריו ומפרש הטעם
 ושום פורע חוצו ושל עניים וכזר ונזאר
 כספרי השו"ה דגם ונעשר כספים בזמן הזה יס
 לו דין זה עיין צפתחי מסוצה סינון רמ"ט וצטו"ז
 קס"י של"ח וצפתחות יהודה יעלה הציא ונספרי
 דדריק את כל הצואה זרעך לרצות ונעשר כספים
 והגם דרצ"ס ונקילין צו עיין צפתחות ונספרי
 גם הנוחמירין ונקילין צא"ה לך לעשות ונונו
 גם דצרי חפץ של נו"ה אחר"י חוץ ונוהנות
 עניים. אמנם כזר כהצ צפתחות ורן חת"ס
 סינון רל"ח חיר"ד דווקא חס וי"ד כסיקצל עליו
 ליתן ונעשר אדעהא דהבי ונש"כ חס קיצל על
 עלמו ליתן ונעשרות כהוגן ונפרט חס כזר
 הפד"שו ולא ההנה אדעהא דשאר עניים אז
 צוודחי הרי זה בכלל אין אדם פורע חוצו ונש
 עניים ואתה ששונעיה ונוך שקבלה עניך להפריש
 ונעשר פשיעא דכונה שאתה חייב ליתן כזר
 פדכנות ונ"ד עיקר הדין דהיינו כפי ונה פדנין
 קס צצ"ד צקצ"ה שלכס זה צוודחי אין ליתן
 ונש ונעשר והנה העירוהי צעניי שם צונסנה
 פלה הכ"ל צקפ"ח וני שאינו וניח וכו' על זה
 נאמר חל הקי"ג גבול בולס ופירש צירושלמי
 [הוצא צפירש הר"ש ז"ל] ר' יעני ורצ יוסף חד
 אור עולי ונ"רים וחד אור חלו בירדו ונכסיהם
 והנפ"ו צין שני הפירושים י"ל פשוט בגון ונעשרות
 שהם רק נודרצנן ונ"ד עולי ונ"רים בייך דווקא
 צונעשרות ונוהנות דאורייתא ונש"כ להפירש
 עולים עניים והה"ד לענין ונעשר כספים אי הו
 רק נודרצנן וחדו"ש ק"ה צצפירש הרנצ"ס ז"ל
 לנשנה ז' נקט רק הפירש חלו עולי ונ"רים
 כלומר הנ"ה והמקיס אשר לזה הא' יהצרך
 ליולחי ונ"רים משנע דצונעשר דרצנן יס להקל
 ול"ע. וצאונה צחיצורו פ"ד ונוהנות עניים
 הלכה י"צ לא נקט חן רק כהצ קהם הרי זה
 גוף את העניים והיינו דלחומרל נקט בן כדי
 לכלול גם ונעשרות דרצנן. ובדוונה כנלענ"ד.
 כ"ז כהצתי לפוס ריהטל ומשנח אותי ונ"ד
 צהודעהך ונ"דק ב"ע כאשר הקוה להשי"ב אר"י
 נ"אוד הדש"ה.

והנה זה האל נהג צכל הדצרים כנו"ש הרנצ"ס
 ז"ל צהלכות שמיטה הכ"ל ולא צהננה
 וחי' צלצד חלל כל חולין אקור להכניסן לעזרה
 אפילו צשר שמיטה או פירוח ופה וכו' וא"כ
 הבא דנקט ונספק לא לישול חולין צעזרה ונשנע
 דהקפידה על ההכנסה חולין לעזרה ועז"ל דקס"ד
 קלל לעזרה בן ונספק. וזה לכאורה צוודחי הו
 רק נודרצנן וקשה ונה לריך לאשנוועינן דלל
 חייסינן לזה וע"כ ל"ל ונ"ס דעל כל צוית
 וכו"ה ועל כל רגע עוצרים צזה איקור דרצנן
 יונינו דהיי די"ש צ' צצותיס לל התירו חכמים
 עיין עירוצין דף ל"ד ועיין קס צצאנע"ז הוצא
 צהשצות חת"ס חיר"ד סינון ר"י"ד ד"ה וז"ל וכו'
 עיין שם הי"ע. והבא הו צ' צצותיס איקור
 חולין ששחטו צעזרה ואיקור ההכנסה לעזרה
 הצער והחלצ וכו' כנלענ"ד. וע"כ קס"ד דנספק
 לא צצדינן כל הכי ספיקי הרצה כנלענ"ד
 ענה"ד לע"ע. אמנם לענ"ד חולין י"ל נוכח קוסיית
 רעק"ח ז"ל ונאמר דרנצ"ס ז"ל ק"ל דווקא איקור
 הנ"ה חולין ששחטו צעזרה הו רק נודרצנן
 חלל איקור הצצותה ואיקור האכילה הו דאורייתא
 וע"י כהצ צצ"צ והלכות גניצה גניצי שיקור
 צהננה החיל ואיקורן [כ"ל חת"י] הו נודרצנן

ד"ק יודא גר"ו.

סימן קצ"ג

ב"ה

הרמב"ם ז"ל פרק ה' ונהלכות אישות הלכה
 ח' כהצ הנוקד"ש צדצר שהוא אקור
 צהנחה וכו' אינה נוקדשה. וכתב עלה צהוס'
 רעק"ח לנסניוה קידושין פ"צ נשנה ע' וז"ל
 ונסהיונה דצרי הרנצ"ס ז"ל דנסנע דגם ששנצ"ע
 צכלל דייק הכ"ו צפ"צ ונהלכות שמיטה הלכה
 ג' דנו"ש קס הרנצ"ס ז"ל ודצרים חלו דצרי
 קצלה דר"ל סכאנור בן קצבלה ולא דהו ונסני
 ותנוהנו הי"ח העלים עין ונדצרי רנצ"ס ז"ל קס
 הלכות גניצה הלכה ח' דכהצ ח"ל הסוחט חולין
 צעזרה חייב דו"ה אשפ"י שחולין ששחטו צעזרה
 הו אקור צהנחה ונו"ו כיון דנדצריהם הוא
 הרי זה חייב [כ"ל דהו שחטתה ראו' וכו' עכ"ל

Saro, Joseph, 1488-1575

שולחן ערוך אורח חיים

עם פירוש

מקור חיים

מרבנינו יאיר חיים בכרך וצללה"ה
בעל "חות יאיר"

מופיע לראשונה מכת"ק

ערוך ומסודר עם הערות והארות
על ידי
הרב אליהו דב פינס

חלק שני

מפעל תורת חכמי אשכנז
מכון ירושלים . תשד"מ

קיצור הלכות

ובקיאים מחזירין למים ותינוקות באים וגוטלים, אין ומרדכי.

פ"ו. שותפים — וצ"ע מאד בימים הראשונים אותן שמכבדים לחבריהם לעמוד בצדם ולנענע אחריהם.

פ"ט. לכל מי שנמלו — אפילו אורח. ועוד נ"ל דלב ב"ד מתנה עליהם, ומ"מ טוב שיתן פרוטה לגבאי צדקה כמ"ש סי' תרמ"ט.

הגה. לפי הממון — צ"ע מ"מ הל"ל חציו, ע"ל סי' נ"ג סכ"ג הגה. והמנהג לגבות דמי אתרוג וערבה לפי הנפשות.

אם לא ימצא לנפשיה רק אתרוג מכוער וקטן טוב יותר שיצא בזה של הקהל שהוא שותף בו אבל חלילה שיהיה חס על ממונו.

אם יש כפר סמוך לו בלי אתרוג אנוסים יתן להם שלו והוא יצא בשל הקהל (ולא ירויח בו), מטה משה תתקנו.

ואשה פטורה מליתן — שו"ת מהרי"ל קי"ו, ושם ומ"מ מעכבין עליה שלא תברך, ומ"מ נ"ל אף בעשירה סגי כשתתן לפי הגפוש.

כתב ע"ש [עוד שם] בתשובה שמי שיצא אפילו בערב הרגל אין מחייבין אותו ליתן סיוע לאתרוג. כרי לקיים המצוה כתיקונה — ואפילו חל יום א' בשבת, מהרי"ל.

קניית אתרוג ממעות מעשר אסור, בשל"ה דרס"ב. ונ"ל אפילו תוספות שליש הדידור, ועיין ש"ס פ"ג דסוכה דף ל"ה ע"א, ובנ"ש ד"כ ע"ב.

סימן תרנט

חל יום א' דסוכות בשבת מחלפים המעריבים. מה שיסך הקלירי ב' קרובץ היינו א' כשחל בחול והב' כשחל בשבת, וזה"ש ראויין להנטל בזה ראשון יום, ובכה"ג עשה במוספי ר"ה אע"פ דבימיו היו רק יום א' י"ט.

סימן תרס

פ"א. מקיפים אותו ז"פ — והסי' מסרה ואסובבה מזבחך ואסובבה בעיר היא יריחו, דברי שלמה דף רצ"ו.

מנהג הוצאות הס"ת וסדר ההקפות וההושענות. וההקפות לצד ימין כשפינה המסבב פניו לס"ת שעל התיבה.

פ"ב. הגה. זכיום השביעי — עמ"ש סי' תרס"ד ס"ז. וכן נהגו — הב"י תמה, והב"ח נתן טעם לשבת. כתב רמ"י כשאומרים הושענא מנענעים הלולב, ובמטה משה תתקמ"ט הוסיף לכל צד, וכ"כ הגה' מנהגים.

סימן תרנח

פ"ב. כיום השבת אינו נוטל — משום גזירה דרבה וכן שופר ומגילה וסי' ס"ת רב"ה, בספר י"ע [יריעות עינים] בהגה.

הגה. והוי כאבן — ומ"מ נ"ל מהגה' ר"ס רס"ו דשכח והוציאו וזכר מכניסו לבית המשומר הסמוך או ע"י גוי, ועמ"ש בסמוך.

והוי כאבן — לכן לא תיקנו ליטול לולב בלי ברכה בזה כמו בישיבת סוכה, תו' סוכה ריש דמ"ו.

דראוי להרית וכו' — משא"כ הדס, ער"ס תרנ"ג. דמוליד ריחא — מהרי"ל, ועס"ס תקי"א, וביש"ש פ"ב דביצה השיג עליו ומה שיש לתרץ. ונעורת של פשתן דידהו שרי, מהרי"ל.

בכל בו שגג והוציאו מן המים בשבת אין מחזירין אותו, ולא נהירא וכדתנן בשבת מחזירין.

פ"ד. ואם לא החזירו — ואפילו נאנס מידו וה"ה נפסל בידו אחד מדי' מיג'.

לא יצא — וצ"ע אם מהני לומר המשאל הריני כאלו קבלתי כבי"ד ס"ס רל"ב.

אם א"ל יהא שלך עד שתצא בו וכו' לא יצא, הרא"ש, וכ"כ הצדה לדרך מאמר ד' כ"ו פ"ח.

לאחר זמן מצותו — ע' גמ' פרק י"ג דקל"ז ע"ב, ובח"מ סי' רמ"א ס"ו הגה, ומ"ש שם בא"א ומשיג עליו, ומה שני"ל לחלק.

ראיתי בני אדם שמשכימי' בדרך מכבדים לחבריהם בלולביהם לנענע בהם בהלל, ונ"ל דמצוה יותר בלולב הקהל שיש להם חלק בו.

פ"ה. נתנו לו סתם — כ"ש אם התנה בלשון אחר זולת ע"מ, ומ"ש הב"י בשם תו' פ"ג דף קל"ז ע"ב יע"ש בתו' ודוק.

אלא לאחר ואחר לאחר — אם לא ידע הנותן הראשון זה צ"ע אם יצא בכה"ג.

פ"ו. לא יתננו כיום ראשון — ואם אמר מי שיגיע לולבי בידי יהיה לו מתנה על מגת להחזיר חוץ מן הקטן שפיר דמי, ריא"ז.

כיום ראשון לקטן — פי' ע"מ להחזיר, משא"כ יהא שלך עד שתצא בו וה"ל בקטן כשאלו ויצא, ב"ח. ויש מי שאומר וכו' — כ"כ הר"ן, ומדברי הרמב"ם לא משמע כן, ב"ה, ומה שני"ל במה שגחלקו.

לענות הפעוטות — כבן ו' או ז' וידעו בטיב משא ומתן, עיין ח"מ ר"ס רל"ה, ושדברי התו' ב"ק וב"מ אישתמיט לב"י וסמ"ע.

מה שיש עוד תנאי בקטן ע"פ מה שכתב בש"ע ח"מ סי' רל"ה ס"ב.

ואם תופס — וכן יעשה בב' ימים הראשונים, מנהגים.

כבר יש לו אתרוג או תפילין משלו ורוצה להחליפו במהודר יותר כיון דפטור, כמש"כ המג"א (סי' תרנ"ו סק"ה) שאי"צ להחליפו באחרת (אפילו בפחות משליש), אלא שהוא רוצה להחמיד להדר במצוות, שוב מותר לקנות מהודרות יותר ממצוות מעשר, וכה"נ בשו"ת משיב דבר (ח"ב סוס"י ע"ה) שכ' בפשטות בתוה"ד (לאחר שכ' שאינו יכול להשתמש עם מצוות מעשר למצוות חיוביות כ') דהיינו אף לא להידור מצוה (כשיש לו כדי לצאת ידי חובתו, אלא שרוצה להשיג מהודר יותר), וכ"כ בשו"ת חקי חיים (ח"ד יו"ד סי' י"ב, דחיוב מדאורייתא הוא), ובשו"ת מהר"ם שיק (חיו"ד סי' ר"ל) ראיתי שכתב מטע"א שאין להוציא בעד חלק ההידור מצוה (שהוא עד שלישי) ממצוות מעשר לפ"מ דאיתא במס' חגיגה (דף ח.). דאין טופלין מצוות למצוות וכו' [וצ"ע, ובמק"א כתבנו מזה ש"א דקיי"ל דטופלין והסכים עמו בשו"ת מנח"י (ח"ח סי' פ"ב), שוב מצאתי בס' לקט יושר (יו"ד ע' 76) שיכול לקנות ממצוות מעשר "הידור אתרוג" עכ"ל, וסתם ולא חילק בין תוספות שליש ליותר משליש, ומשמע דאף עד שלישי שפיר דמי, וכ"כ בס' משכנות הרועים (מערכת מ' אות ק"ל).

והנראה דמה שנהוג בזמנינו אף להוסיף יותר משליש זה לכו"ע מותר להוסיף משל מעשר, דאינו מצוה חיובית, אבל מ"מ הוא בכלל הידור מצוה ובכלל "זה קלי ואנוהו" [וצ"ע לדברי מהר"ם שיק הנ"ל].

שאינו של חובה ממש, ובצירוף הנ"ל יש להקל].

* * *

סימן צ"ד

השאלה - את"ל לאיסור (לקנות אתרוג שמחוייב בה) מהו להוציא ממצוות מעשר לקנות אתרוג "מהודר" טפי (דהיינו היתרון מדמי אתרוג כשירה שמחוייב בה).

[ובתוכה יבואר להוציא מצוות מעשר על "הידור מצוה".

תשובה - מה שמוסיף הידור עד שלישי צ"ע, אבל מה שמרבה להוסיף יותר שפיר דמי [למ"ד דמוציאים מעש"כ לצרכי מצוות]. עשו"ת משנה שכיר (סי' פ"א) בנידון ליתן ממעשר "השליש" שמצוה להוסיף בשביל הידור מצוה, ומביא שם משם הגר"ח ברלין (בן הנצי"ב) ז"ל שהידור מצוה זה נמי אינו בא אלא מן החולין, אמנם הוא חולק ומתיר, אבל מצאתי נמי בס' מקור חיים לבעל חו"י (סוס"י תרנ"ח) שאף תוספות שליש להידור מצוה אין לו ליתן ממצוות מעשר עיי"ש, וכ"כ בס' ערך שי (חיו"ד בסופו תשו"ב, ובשו"ת תשורת ש"י שנדמ"ח בהוספות חדשות שבסוה"ס סי' י') דכיון שמחוייב בהידור מצוה עד שלישי אינו רשאי ליקחו ממצוות מעשר [מלבד אם

גבוה (ע') ממילא אין שון דבעינן זכות להיות גם לאחרים זיר.

צוה לקנות אחרת

ג כשר (עם) ירוצה לקנות גגן שיש לו ג גם אתרוג יתרוג תימני, י אתרוג כשר י שש (אפילו) אשר הארכנו יאל על הלי ידוע מהר"ן בורח אפילו זה או היזק, יכרח מצ"ט יער אחד של זה השני י, ומסתבר יקיום המצוה י מסוחר עני יין לא מהני יפוסקים לגבי ששם המצוות יכ לאו שפיר יו"ת טוטו"ד י מ"מ הכא

ספר ויקין בון חלק ג
הוציא (ספ"ג)

הרב' ל. י. גולד בון הארבעתים ת"א

ובם' אורח צדקה (ע' שס"ו) משם הגרנ"ק שליט"א שלא יקנה אתרוג 'מהודר' לשלם את ההידור מכספי מעשר, שטוב יותר שיתן את המעשר לעניים מאשר להידור מצוה (פ"י ויותר על ההידור), דאין להדר על חשבון העניים, והרי כספי מעשר הם ממון עניים עכ"ד, וכנראה שהוא חושש להפוסקים שעיקר מצות מעשר ליחנם לעניים, אבל בעלמא אין מנהגינו לדקדק על זה כלל, ועושין עם מעות מעשר כל מידי דמצוה, ולמה יחמיר יותר בהמצוה של 'הידור מצוה' שלא לקיימו במעות מעשר.

ועשו"ת בצל החכמה (ח"ד סי' קס"ד) ושו"ת מנח"י (ח"ח סי' פ"ב) וס' צדקה ומשפט (פ"ו הערה ל"ג) ושו"ת תשובות והנהגות (ח"ב סי' תס"ח).

ובנוגע אם להוסיף שלישי על מצוה הוא חובה לכו"ע ע' בה"ל (סי'

תרנ"ו).

סימן צ"ה

שאלה - מהו לקנות לעצמו סוכה-פרטי ממעות מעשר.

תשובה - אסור (מלבד כשיש לו מקום "לאכול ולישן", אלא רוצה סוכה פרטי כדי לישב שם כל היום). דכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין (כהא דמס' מנחות דף

פכ.). ואין לומר דהא יכול לאכול בסוכת חבירו, דזה אינו חדא דהא הוא מחוייב ג"כ לישן בסוכה, וזה אינו יכול בסוכתו של חבירו, וממילא שמחוייב לסדר לעצמו סוכה מיוחדת, ועוד דמבואר באחרונים לגבי אתרוג דאף שיכול לצאת בשל חבירו (במתנה על מנת להחזיר) אעפ"כ אינו יכול לקנות משל מעשר נע' בס' נחלת שבעה סי' ח' אות ז' סק"ב, וכ"ה בשו"ת אמרי יושר (ח"ב סי' קל"ו) אבל במצות שהם לו לבדו כגון אתרוג אף שאינו דבר שבחובה שיכול לצאת בשל הקהל אפ"ה אסור ליתנו ממעות מעשר כי עיקרו הוא רק לעני ולהנות אחרים שצריכים], ובאחרונים משום שנשאר רכושו הפרטי, ואפילו אם יכול לאכול אצל אביו או חמיו רק רוצה סוכה מיוחדת כדי שיוכל גם לישן בהסוכה (ששם אינו יכול) נראה דג"כ אינו יכול לקנותו ממעות מעשר דגם שינה בהסוכה הוא מצוה חיובית.

אבל נראה דאם יש לו סוכה לאכול וגם לישן אלא שהוא רוצה סוכה מיוחדת לעצמו כדי שיוכל לישב בתוכה משך "כל היום", דאז שפיר דמי, שזה אינו מצוה חיובית, אבל מ"מ מקיים מצוה (קיומיות) בכל רגע שיושב בהסוכה כמו שכתבנו בשו"ת מקדש ישראל על הלכות סוכה סי' ק"נ, אלא שלכאורה יהא מחוייב לפרסם הדבר כדי שגם אחרים יוכלו להשתמש בו, דומיא למה שכתבו הפוסקים דהקונה ספרים ממעות מעשר מחוייב לכתוב על הספר שנקנה ממעות מעשר כדי לידע שצריכין להשאלין

לאחרים כפי מבוקשתם, ולא יש הפרטי דאז הוא כמוציא המעש מיהו אולי דמה דבעינן כנ"ל משום שאין הדרך שהוא-עצו בהספר כל ימיו, על כן בעינן עליהן כנ"ל שידעו שלאחר שי להשתמש עמהן ימסרום לאחרים בסוכה שהוא ישאר מחוייב בו ימי חייו, אלא שאכתי יש לך שיכתוב עליהן שהוא ממעשר כו מיתתו ידעו בני משפחתו למסו לאחרים (אם לא שיש לו בנים אלא שצ"ע בשלמא ספר שייך הכריכה שבראש הספר שהוא וישאר כן לשנים מרובים (ולדו מי שיפתח הספר יראה זאת, בסוכה לא שייך כל כך שיפרסם מרובים (ולדורות), ועוד שבכ הדרך לישאל מאחרים, וכל אחז לקנות לעצמו.

ואולי דרק בספרים בעינן שיכ שהוא ממעשר משום שהוא יפסיק מלהשתמש עמו שישארו הספרים כאבן שא הופכים, משא"כ הכא שבכל ש ישתמש איהי או יורשיו בהסוכ מיהו צ"ע דכהיום אין הסוכ ליורשיו.

ופשוט שאם אין בדעתו לישב היום רק רוצה שיהיה לעצמו סמוך לביתו כדי שלא להטריח עצמו בטלטולא דגברא (בני משפחתו) לילך למקום הסוכ

לדין דנקטינן דמותר לעשות עמהם כל חפצי מצוה, באמת נחשבין כממון שלו (אפילו לאחר ההפרשה) כל זמן שלא הגיע ליד המקבל, וממילא שנמצא מקיים מצוה בשל דידיה, ושפיר העיר.

וראיתי בס' אמת ליעקב (סי' תרצ"ד) דמה שכ' המ"ב דמה שמוסיף ליתן יותר משיעור המחוייב יכול ליתן משל מעשר, היינו דוקא מה שנותן ליותר משני עניים, אבל כל מה שנותן לשני עניים הראשונים אף שנותן להם יותר מהשיעור המחוייב חל שם מתנות לאביונים על הכסף הזה, והוי הידור מצוה יעו"ב, ולא הבנתי דממנ"פ אם כיוון להדיא שמה שמוסיף ליתן להראשונים יהיה מחשבון מעות מעשר למה לא יועיל (דהידור מצוה הוא דוקא במכוון לשם הידור), ואם לא כיוון בשעת מעשה הלא נראה דאז אף מה שהוסיף ליתן יותר מלשני עניים אינו יכול לחשוב מחשבון מעשר כיון שכבר נתנו אדעתא דמצות צדקה דעלמא [וע"ע בדברינו בשו"ת מקדש ישראל על חג הפורים סי' רכ"ג], ובכלל כתבנו במק"א שי"ל שיותר להוסיף ממצות בשביל הידור מצוה אף במצוה חיובית (וע' צדקה ומשפט ח"ו הערה ל"ז) שו"ר נמי בס' פסקי שמועות (פורים ע' קל"ח) להקל בזה משם בעל קוה"ת ז"ל.

ובעיקר הדבר ראיתי כעת בשו"ת כ"ס (יו"ד סי' קי"ב, ד"ה ויעיין) שמצדד ולא כמהרי"ל, דרשאי ליתן מתנות לאביונים ממצות מעשר, ולא שייך

בכה"ג כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין, דאין מצות מתנל"א שיתן מכיסו (ויחסיר ממנו) אלא שישמח לב עניים ביום הפורים, והרי משמחהו (כסברת השואל במהרי"ל) [וע"ע בדברינו בשו"ת מקדש ישראל על פורים סי' רכ"ג].

סימן צ"ח

שאלה - המרבה לשלוח "משלוח מנות" להרבה מריעיו אי יכול לשלם ההוצאות שמרבה לשלוח יותר מכדי עיקר החיוב ממצות מעשר.

תשובה - שפיר דמי (אם שולח משלח"מ פשוט וממוצע)

[להנהגין להוציא ממצות מעשר בעד צרכי מצוה]. קיי"ל דעיקר החיוב הוא משלח"מ (ב' מנות) לאחד מריעיו, וזה בודאי שאין לקנות ממצות מעשר שלו וכמבואר בשלה"ק (המובא במג"א לגבי מתנל"א) והובא נמי בבאר היטב [וע' באחרונים דמד' השלה"ק יוצא שלא כשו"ת בנין ציון (מהדו"ת סי' קל"ז) דבמצוה דאכילה שאינו הקדש ל"א כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין].

מיהו מבואר ברמב"ם (פ"ב הט"ו) ואחריו בשו"ע (סי' תרצ"ה ס"ד) דכל המרבה לשלוח לרעים משובח", מוכח דמקיים כזה מצוה גמורה דמשלח"מ, אלא שאינו מצוה חיובית,

וממילא מסתבר דמי שהנהיג ע להוציא מעות מעשר גם לשאר צרכי מ (לא רק בעד עניים כשיטת הח"ס) דש המי גם בעד זה, דכאמור ג"כ מ (דרשות) הוא, ורק דבר "שבחובה" דאמר שאינו בא אלא מן החולין. וב אף כל השנה מצוה להרבות ריעות, היטב במס' ביצה דף ט"ז. וכרש"י ד"ה צריך.

אבל נראה דזה דוקא בעד משלו פשוט ומקובל, לא להפריז המדה בהוצאות על חשבון מעות מע (שעל פי רוב ריבוי ההפרזה אינו מצד מדת הפזרנות והמתנות, ו הכוונה כל כך לשם שמים גרידא).

אבל כאמור שדעת הח"ס בתשו"י סי' רל"א) שמצות מעשר מוכ לעניים כפשטות הרמ"א (יו"ד סי' רנ ס"א) [אם לא שהותנה אחרת, ותח התנהגותו היתה בשביל כל דבר מצו וכן נקט בשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד ר"ל), אבל הרבה נוהגין כשיטת ה הגולה שם דלעשות ממנו מצוה ש: מחוייב בו רשאי, וכפשטות דברי ה שם (סק"א) והשי"ך שם (סק"ג) והכל מנהגו [ויותר מזה יוצא מתשו"י כ"ס קל"ט) שמצות משלח"מ אי לאו ז עושין מצוות חבילות חבילות היו יוצ ממצות מעשר כיון שעיקרו לשמח המקבל לא בעינן שיהיה לו זכות ב יעו"ש], וע"ע בדברינו בשו"ת מק ישראל על חג הפורים סי' ער"ב.

סימן צ"ט

שאלה - אם יכול ליתן ממצעות

מעשר מה שנותן להרב בשעת "מכירת חמץ", או כשמראה לו את "הד' מינים" שלו לברר אם הם מהודרים או כשרים.

תשובה - מה שמוסיף ליתן לו יותר ממה שמגיע לו

בעד טרחתו שפיר דמי (אם מותר להרב לקבל צדקה). ישער כמה מגיע להרב בשביל שכר טירחתו (כשכר רגיל לפועל כזה לפי ערך הזמן שבילה על סידור השטר שלו, ומחיר מינימאלי שמקובל שכל רב וצורב מבקש בעד סדירת שטר, שמה שהוא מוכר חמצו אין שום מצוה בדבר רק עסק פרטי שלו) וזה יתן ממצעות הפרטי שלו, והשאר שמוסיף ליתן יכול ליתן ממצעות מעשר, דהרב אינו אלא שליחו ומורשה שלו למכור חמצו ומגיע לו שכרו מה שהוא מטפל למכור בעדו חמצו.

ויותר נראה שיש מקום לומר דיכול ליתן הכל ממצעות, שי"ל דהרב עושה שימוש זה להציבור בחנם בידועו שהציבור רוצים לתמוך בו לצורך החג (ואם מי שהוא לא יתן לו כלום אעפ"כ יסדרנו לו) [אלא שכל זה כשיודע שהרב הוא עני, אבל אם הרב יש לו פרנסה כפי הצורך (ומקבל משכורת שלימה מהקהלה) אז אסור לתמוך בו ממצעות צדקה].

מיהו לפי הטעם של מנהג נתינת ממון לרב המוכר החמץ כדי שהרב

וממילא מסתבר דמי שהנהיג עצמו להוציא מעות מעשר גם לשאר צרכי מצוה (לא רק בעד עניים כשיטת הח"ס) דשפיר דמי גם בעד זך, דכאמור ג"כ מצוה (דרשות) הוא, ורק דבר "שבחובה" הוא דאמרן שאינו בא אלא מן החולין. ובכלל אף כל השנה מצוה להרכות ריעות, וע' היטב במס' ביצה דף ט"ז. וברש"י שם ד"ה צריך.

אבל נראה דזה דוקא בעד משלח"מ פשוט ומקובל, לא להפריז על המדה בהוצאות על חשבון מעות מעשר (שעל פי רוב ריבוי ההפרזה אינו אלא מצד מדת הפורנות והמתרות, ואין הכוונה כל כך לשם שמים גרידא).

אבל כאמור שדעת הח"ס בתשו' (יו"ד סי' רל"א) שמעות מעשר מוקדש לעניים כפשטות הרמ"א (יו"ד סי' רמ"ט ס"א) [אם לא שהותנה אחרת, ותחילת התנהגותו היתה בשביל כל דבר מצוה], וכן נקט בשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סי' ר"ל), אבל הרבה נוהגין כשיטת הבאר הגולה שם דלעשות ממנו מצוה שאינו מחוייב בו רשאי, וכפשטות דברי הטו"ז שם (סק"א) והש"ך שם (סק"ג) והכל כפי מנהגו [ויותר מזה יוצא מתשו' כ"ס (סי' קל"ט) שמצות משלח"מ אי לאו דאין עושין מצוות חבילות חבילות היו יוצאין ממצעות מעשר כיון שעיקרו לשמח לב המקבל לא בעינן שיהיה לו זכות בגוה יעו"ש], וע"ע בדברינו בשו"ת מקדש ישראל על חג הפורים סי' ער"ב.

אלא מן
ן מכיסו
: עניים
(כסברת
בשו"ת
:ג].

שלוח
ויו אי
לשלוח
אמעות

שולח
מוצע)
- בעד
ב הוא
ז, וזה
- שלו
ו לגבי
: [וע'
שלא
קל"ו)
יא כל
ולין.

הט"ו)
ס"ד)
ובח",
נמורה
ביות,

ייעשה פועל שלו, דיד פועל כיד בעה"ב דמי (לא רק שלוחו) [וי"א דבדאורייתא אין סומכין על חזקת שליח עושה שליחות] בעינן שממון הזה יהא ממון שלו ממש, מ"מ סגי שחלק קטן יהיה ממצות שלו והשאר יכול לחשוב ממצות מעשר. וצ"ע שכשו"ת תשובות והנהגות (ח"ב סי' רי"ח) כ' שיש למנהג זה לשלם להרב טעמים מדינא יעו"ש... וא"כ לטעמים אלו אין ליתנו ממצות מעשר.

ועשו"ת מנחת יחיאל (ח"ב סי' כ"ה) שאסור לפרוע לבי"ד בשביל דין תורה ממצות מעשר (פי' אפילו שחברי הבי"ד עניים) דהוי כפורע לפועל עני שלו ממצות מעשר דאסור, וצ"ע דבאמת אסורים ליטול שכר בעד הפסק (כדרשו חז"ל מה אני בחנם אף אתם בחנם) ונוטלים רק שכר בטילה, ואינו כפועל שלו, וי"ל דמ"מ הוי כעין דמי פעולה בשבילו.

ליתן ממצעו מה שנותן להרב כשמראהו את הד' מינים שלו

יל"ע אם השואל להרב להורות לו כשרות הד' מינים שלו אם מחוייב לשלם לו (שאו אין לחשוב מה שנותן לו ממצעו שהרי הוא) כפועל שלו, או לא (שאו מותר ליתן לו ממצעו), ושורש השאלה דנהי דבעלמא הרב מחוייב להורות לעם ה' דבר ה' זו הלכה "בחנם בלא בצע כסף" (כנ"ל כדרשינן מה אני בחנם אף אתם בחנם), אבל מה שרגילים

להביא להרב כמה אתרוגים כדי שיברך בשבילו מהו היותר מהודר בודאי שזה פטור הרב מדינא, וכן כשמבקשו לומר לו חוות דעתו אם זה מהודר (או נקי מכל) וכו' וממילא שאם אינו מחוייב לענות לו שוב מחוייב הוא לשלם לו בעד טירחתו זה (ושוב אסור לו ליתנהו ממצעו) אלא שמ"מ אינו מחוייב לשלם לו רק דבר קטן, ומה שמרבה ליתן לו רשאי ליתנו ממצות מעשר.

ומה שהרב אינו יודע שנותן לו ממצות מעשר בזה אין קפידא (ואין לחשוש שאילמלי ידע לא הו' מסכים לקבל עי' לקמן סי' ער"ב).

אלא שכל זה רק אם הרב הוא בבחינת עני (שאינו לו יותר ממאתיים זוז) שמתר לו לקבל מצות צדקה.

אבל אולי שאם יוכל לחשוב דמי של מצה רגילה שאז ההפרש ממצות מעשר, כיו השו"ע הוא מצוה לקיים מצ מצה ממצה שנאפית בער"פ בארוכה בדברינו בשו"ת מקדש הלכות פסח ח"ב סי' תצ"ה (אחרונים), אלא שכבר כתבנו תצ"ו) דזה דוקא על ליל א' דה כליל שני שבחור"ל, דממנ"פ דערב פסח, וממילא דכש"כ ד ממצות מעשר, עוד זאת שמ בדברינו שם כסי' תקל"ז שלא אין צורך להדר על אכילת מצ בער"פ, וממילא שבנידונינו נ להחמיר לקנות כל המצות של ממה שנאפה בער"פ מ"מ אין נקנית ממצות מעשר.

סימן ק"א

שאלה - בזמנינו שהונהג "חג השבועות" התורה והחסד מוכרים פרחים לעטר בהם הבית לו אי מותר לקנות הפרחייב מעשר.

תשובה - לא. (מלבד ו יותר ממחירו הגה במצוה גמור שאינו חובה מבואר בפוסקים שיכולים לקנו דמיו ממצות מעשר, מיהו בנידו

סימן ק'

שאלה - מהו לקנות מצת מצוה →

"דערב פסח" (באופן שיש לו מצות אחרים לצאת בו המצוה, דנמצא דאז לא הו"ל בכלל כל שבחובה אינו בא אלא מן החולין).

תשובה - אין ראוי. לכאורה יש לדון לאסור דסוף כל סוף יקיים חובת מצות אכילת מצה במצוה שקנה לגמרי ממצות צדקה, וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין.

אבל אולי שאם יוכל לחשוב כמה עולה רמי של מצה רגילה שאז יוכל ליתן ההפרש ממצות מעשר, כיון שלדעת השו"ע הוא מצוה לקיים מצות אכילת מצה ממצה שנאפית בער"פ נוכמבואר בארוכה בדברינו בשו"ת מקדש ישראל על הלכות פסח ח"ב סי' תצ"ה מראשונים (ואחרונים), אלא שכבר כתבנו שם (בסי' תצ"ז) דזה דוקא על ליל א' דחג, אבל לא בליל שני שבחול, דממנ"פ אינם מצות דערב פסח, וממילא דכש"כ דאינן נקנית ממצות מעשר, עוד זאת שמבואר עוד בדברינו שם בסי' תקל"ז שלאכילת כורך אין צורך להדר על אכילת מצה הנאפית בער"פ, וממילא שבנידונינו נמי הרוצה להחמיר לקנות כל המצות של ליל הסדר ממה שנאפה בער"פ מ"מ אין מצה הג' נקנית ממצות מעשר.

L * * *

סימן ק"א

שאלה - בזמנינו שהונהג שלקראת "חג השבועות" מוסדות התורה והחסד מוכרים כל מיני פרחים לעטר בהם הבית לכבוד החג אי מותר לקנות הפרחים ממצות מעשר.

תשובה - לא. (מלבד מה שהוא יותר ממחירו האמיתי). הנה במצוה גמור שאינו חובה על האדם מבואר בפוסקים שיכולים לקנותו ולשלם דמיו ממצות מעשר, מיהו בנידון שאלתינו

אף שגם בזה קצת מצוה איכא לכבוד החג אבל אינו מצוה גמור שנחיר זה ממצע"כ, מיהו מצד מה שהם מוכרים במחיר יותר משיעור אונאה וסומכים שהציבור בלאו הכי רוצים לחזק את מוסדות התורה בערב יום מתן תורתנו יש לדון להתיר בזה, מכל מקום אין להקל רק במה שהוא יותר ממחירו האמיתי דאילו מחירו הרגיל הרי הוא ככל מקח וממכר דעלמא שאסור לשלם ממצות מעשר אף שהדמים הולכין למוסד של צדקה (כמו שאין לשכור ממצות מעשר שלו פועל עני שיעשה מלאכה בשבילו), ואולי דמה שהוא יותר מדמי הקרן מה שהמוסד משלם בעדו יכול לשלם או לנכות ממצות מעשר. ע"ע בדברינו במקדש ישראל על חג השבועות סי' ס"ו.

דהלום ראיתי בשו"ת מהר"ם שיק שדן במי שקונה ס"ת מעני ומשלם בעדו מחיר גבוה, יותר מכדי שויו (בשער הזול) האם רשאי לשלם ממצות מעשר היתרון מדמי שויות האמיתית של הס"ת, ודן אם כבר חל עליו חיוב התשלומין, ונמצא פורע חובותיו ממצות מעשר, והובא בדברינו בסי'...

* * *

סימן ק"ב

שאלה - מהו לקנות לעצמו "טלית" גדול" ממצות מעשר (להנוהגין לעשות שאר מצוות במעות מעשר), ומהו "טלית קטן".

תשובה - ט"ק לא, אבל ט"ג יתכן.

מסתבר להקל שהרי מקיים מצוה בלבישתו, ואינו מצוה חיובית שנאמר שכל דבר שבחובה, אינה באה אלא מן החולין, בפרט מי שכבר יש לו טלית קטן (ששוב לא יענש אף בעידן ריתחא כמה שאינו לובש טלית גדול) ומה שיוצא משו"ע (סי' ח' ס"ב) שמלבד הט"ק יתפלל עם טלית גדול, לא נמצא שם שהוא חובה [וע' בפ"ת חו"מ סי' צ"ז סכ"ג מתשו' רשמי שאלה בהמבואר שם בשו"ע שמשאירין לבעל חוב את תפיליו, דמ"מ טלית אין נותנים לו, שטלית אינו חובת גברא, ובפרט אם יש לו טלית קטן].

אבל מצאתי בס' לקט יושר (ח"ב ע' 76)

דאף שרשאי ליתן המעשר לכל דבר מצוה וכו' מ"מ אינו רשאי לקנות ממנו 'טלית' ותפילין וכו' ואולי דמירי ממי שאינו לכוש טלית קטן, מיהו עדיין קשה דבכלל ליכא מצוה חיובית ללבוש בגד של ד' כנפות עם ציצית. ורק בעידן ריתחא מענשינן על כך, על שלא הביא עצמו לידי חיוב, ועוד דפשטות השו"ע (סי' כ"ד) דמי שאין לו טלית בת ארבע כנפות אינו חייב בציצית ורק "נכון" ללבוש ט"ק כל היום כדי שיזכור המצוות בכל רגע, אלא שסיים המחבר שם שלפחות יהיה לכוש ציצית בשעת התפלה, ואולי שזה חובה, ובפרט לפמש"כ בזה"ק (פ' שלח) שהקורא קר"ש בלא ציצית מעיד עדות שקר בעצמו, עכ"פ בנוגע שאלתינו מי שלבוש עם ט"ק שפיר דמי שיקנה טלית גדול ממעשר ששוב אין זה חובה (והרי בחורים קוראין קר"ש ומתפללים בלא טלית).

ואם נימא דהקונה ספרים ממעשר הספרים בהכרח שהספרים משתיירים ברשות הקדש, ממילא שגם בציצית יהא הדין כן, וממילא שאינו יכול לברך על טלית כזה דבעינן והיה "לכם" לציצית וגו'. מיהו להלן כתבנו שיתכן שנשארינן ברשותו (הספרים) רק שיש לו להשאלים כשאין הוא משתמש עמהן.

ובני הרה"ג ר' יעקב יצחק יודא נ"י העיר שהיות שהוא בושה לאדם להתפלל שחרית ולישב בביהכ"נ בלא טלית גדול, ובודאי שבלאו הכי היה קונהו מן ממונ עצמו, שוב י"ל דאינו רשאי לקנותו ממצות מעשר עכ"ד, וזה מתאים לפי מה שהבאנו בס' קט"ז-ק"יז מהחזו"א שכתב סברא כזה לגבי מזונות בניו הקטנים כיון שממילא היה זנו ממצותיו, אבל לסברות שאר כל הפוסקים שלא חילקו בכך גם כאן י"ל דזה אינו סיבה למונעו לקנותו ממעשר, מיהו יש סיוע לדבריו לפי מש"כ כמה פוסקים דמצוה שממילא היה עושה אפילו בלא המעשר אינו יכול לעשותו ממעשר (ע' בדברינו בס' צ"י) והכא נמי טלית גדול הוא מידי דמצוה, אבל באמת הבאנו שם מקילים.

* * *

סימן ק"ג

שאלה 7 - מהו לקנות לעצמו

"תפילין" ממצות מעשר

[למ"ד דמעש"כ לכל צרכי מצוה].

תשובה - נראה לאיסור.

בפשטות אסור שהרי מחוייב האדם

להניח תפילין, וממילא דהוי דבר שבו שאינו בא אלא מן החולין, מיהו אולי חשיב כל כך חובה עליו שהרי לשאול ימאחרים לפי שעה (לקרות ק"י פרשיות ושמונ"ע), וממילא שרוצה שיהיה לו במיוחד משלו שיוכל להתפלל עמהם באריכות כדר העולם (ויראי ה') ולישב עמהם כל התפלה [ולענות עמהם ג' קדושות קרישים], חשיב מצוה שאינו של ד שבכל רגע ורגע שהתפילין מונחים מקיים בכך מצוה. (ומבואר ב' בהשוהה עם התפילין מקיים בכך מה"ת, ותפילין יש לו שיעור למטה, לו שיעור למעלה).

אלא שלפי מה שהבאנו בס' צ"ג

לקט יושר שאין לקנות ממצות מעשר מאחר שהם דבריני ירושה עכ"ד, אלא שלזה יש שיקדישם לשמים, וישאילם לכל דבעי (ויכתוב על הכיס שמוקדש לכי הוי כספרים דנקטינן להקל לקנותן כ מעשר בכה"ג, ובס' צ"ה מהערוה"ש דפשיטא ליה דלאו שפי בטלית ותפילין, ושלא מהני שישאילם לאחרים, והבאנו מס' ומשפט כיון שאין דרך בני"א י אותם (אלא שכתבנו שאין ד' העו מוכרחים), ועדיין יל"ע להאחרוניו מצוה שבלאו הכי היה עושהו (אפי' המעשר) אין להקל לעשותו ממ שו"ר בקובץ קול התורה (חוברת ל פ"ו) פסקים מאת הגרשו"א ז"ל אם

מעות לקנות תפילין מותר לקנות ממעות מעשר, וצ"ע כנ"ל.

במקום שאין שם תפילין ואין לו כדי מחייתו האם מותר לקנות תפילין ממעש"כ

נראה דמי שעכשיו אין לו מעות כלל, אבל יש לו מעות מעשר מופקד אצלו מקודם, שרשאי ליקח ממנו תפילין, דהלא בלא"ה לא יוכל לקיים מצות תפילין כלל [לפי המבואר בפוסקים שאין אדם מחוייב לחזור על הפתחים בשביל קיום מצוות חיובית] שלא אמרו שכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין, אלא שעל כן יש לו לקנות לעצמו חפצי מצוה ממעות חולין שלו, אבל אם אין לו מעות י"ל דשפיר דמי כדי שלא יתבטל לגמרי מקיום המצוות, מיהו אולי אם אין לו הרי הוא אנוס, ואונס רחמנא פטריה.

* * *

סימן ק"ד

7 שאלה - אי יכולין לקנות תפילין → "דרבינו תם" ממעות מעשר.

תשובה - נראה דרשאי (כל זמן שלא התחיל עדיין להניחם) [ובמקום שכולם מניחים יל"ע]. כיון שלבישת תפילין דר"ת אינה חובה על האדם (שנימא כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין) דמעיקר ההלכה נקטינן כרש"י ודעימיה, וכדיוצא מלשון

להניח תפילין, וממילא דהוי דבר שבחובה שאינו בא אלא מן החולין, מיהו אולי דלא חשיב כל כך חובה עליו שהרי יכול לשאול מאחרים לפי שעה (לקרות קר"ש וד' פרשיות ושמוג"ע), וממילא שמי שרוצה שיהיה לו במיוחד משלו כדי שיוכל להתפלל עמהם באריכות כדרך כל העולם (ויראי ה') ולישב עמהם כל זמן התפלה נולענות עמהם ג' קדושות וד' קדישים], חשיב מצוה שאינו של חובה, שבכל רגע ורגע שהתפילין מונחים עליו מקיים בכך מצוה. (ומבואר בכמ"פ דהשוהה עם התפילין מקיים בכך מ"ע מה"ת, ותפילין יש לו שיעור למטה, ואין לו שיעור למעלה).

אלא שלפי מה שהבאנו בס"י צ"ג מס' לקט יושר שאין לקנות אתרוג ממעות מעשר מאחר שהם דברים של ירושה עכ"ד, אלא שלזה יש עצה שיקדישם לשמים, וישאילם לכל מאן דבעי (ויכתוב על הכיס שמוקדש לכל) ואז הוי כספרים דנקטינן להקל לקנותן ממעות מעשר בכה"ג, ובס"י צ"ה הבאנו מהערוה"ש דפשיטא ליה דלאו שפיר דמי בטלית ותפילין, ושלא מהני העצה שישאילם לאחרים, והבאנו מס' צדקה ומשפט כיון שאין דרך בני"א לישאל אותם (אלא שכתבנו שאין ד' הערוה"ש מוכרחים), ועדיין יל"ע להאחרונים דכל מצוה שבלאו הכי היה עושהו (אפילו בלא המעשר) אין להקל לעשותו ממעש"כ, שו"ר בקובץ קול התורה (חוברת ל"ט, ע' פ"ו) פסקים מאת הגרשז"א ז"ל אם אין לו

ממעשר : שהספרים זילא שגם שאינו יכול ויה "לכם" נגו שיתכן ק שיש לו עמהן. יודא נ"י זה לאדם כ"ג בלא זיה קונהו נו רשאי ז מתאים מהחזו"א ות בניו זמעותיו, ים שלא נו סיבה ש סיוע דמצוה המעשר בדברינו 'א מדי קילים.

לעצמו מעשר [זה]. ושנות האדם

השו"ע (או"ח סי' ל"ד) שהוא מדת חסידות, אבל מ"מ לעומת זה יש מצוה בלבישתו, ראשית דמבואר בשו"ע שם דיר"ש (מרכים) יוצא ידי הכל, ועוד שעל פי קבלה כמעט הוא חוב, ממילא מסתבר דשפיר חשיב מצוה להתיר שתהא נקנית ממצוות מעשר, בין בשביל עצמו, ובין אב לבנו לקראת נישואין שלו [שאף שהאב רגיל להניחן מותר לקנותן לבנו לקראת נישואיו ממצוות מעשר, דמשום מה שהאב רגיל בו זה עדיין אינו 'מחייב' את בנו להניחם, דאין הבן מחוייב לנהוג במנהגי אביו לאחר חתונתו], ומה שלהמקובלים הוא כמעט חיוב להניחן הלא אנו נוקטים עיקר להלכה דברי הפוסקים (הנגליים).

[מיהו] אם כבר נהג להניח ונאבדו אולי שוב אסור לקנותן לעצמו ממצוות מעשר, דכיון שכבר נהג כן זמן מה הוי כקיבלו עליו בגדר ושוב הוי עליו כחובה].
שוב נתתי על לבי שיש לומר שבזמנינו שכל החסידים מדקדקין להניחן שוב י"ל שיש בזה חובה להבן משום אל תטוש תורת אמין (מנהג האבות) וא"כ שוב כלפי הבן נכנס בכלל דכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין [והגרצא"ז שליט"א ציין עוד לפ"ת יו"ד סי' רי"ד דתלוי בהמקום, ובמקומותינו כל האברכים מחמירים ומניחים].

והגם שאכתי שייך הסברא שכתבנו בסי' ק"ג שהרי אינו מחוייב שיהיה לו תפילין לעצמו ויכול בכל יום לשאול מאחרים, מ"מ אכתי שוב לאו מצוה שיהיה לו מיוחדים משלו, שכיון שממילא אין מניחין דר"ת רק לזמן קט (עד

שיאמר בהם הדי' פרשיות) והרי זה יכול לעשות גם בתפילין של אחרים (מלבד מי שרוצה שיהיה לו תפילין דר"ת משלו כדי שיוכל ללמוד עמהם וכדומה). מיהו המציאות יורה שא"א לא יהי' לו משלו אז במשך הזמן שאם יתרגל ולא יניחם לגמרי.

• **מ"מ** פשוט שהאב רשאי לקנותו לבנו לקראת חתונתו ממצוות מעשר שהלא הבן העומד לישא אשה הלא אין לו עכשיו מצוות והוא עני (וי"ל שהוא אצלו בבחינת די מחסורו אשר יחסר לו), ועל האב אינו מוטל חובה להשתדל שבנו יקיים מצוות אל תטוש וממילא שכלפי האב לא חשיב דבר שבחובה.

[ואגב] נשאלתי אם יכולין לקבץ סתמא מצדקה ולומר שצריכין בעד תפילין ליהודי כשהוא לתפילין דר"ת, ומקום הספק דמסתמא בני אדם כשנותנים נותנים אדעתא דעיקרא דדינא דהיינו על דעת תפילין דרש"י.]

סימן ק"ה

7 שאלה - מהו לשלם למוהל של בנו →
 הגולד לו (למו"ט) ממצוות מעשר.

תשובה - אסור. הנה מצוות מילה הוא מצוה שהוא מחוייב בה, וממילא שכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין, ואף שהלא המוהל מחוייב למול בחנם (כדרשו חז"ל מה אני

פחגם אף אתם בחנם), וממילא שנתן לו הוא בגדר מתנה בעלמ המפעולה), ואם הוא איש עני הוא גמורה.
מיהו יש לומר דאינו מחוייב למול אא"כ אין שם איש אחר למול, אבל בדאיכא אחר רשא משמע מהרמ"א (יו"ד סי' רס"א) שאם אין האב יודע למול ויש כאן שאינו רוצה למול בחנם רק בש לפי"ד לגעור במוהל זה, כי אין זו של זרע אברהם (פי' דדרכן ש אברהם להיות גומלי חסדים. הגר"א) וכו' ואם עומד במרדו, ו האיש משגת לתת לו שכרו וכו' כפיין אותו מאחר שאין אחר עכ"ל, עכ"פ מוכח משם דמדינא ליקח שכר, ואם יד של אבי הבן הייב ליתן לו (אלא כשאינו רוצה בלאו הכי הוא שהוא בכלל הממילא ששוב אסור לו ליתנהו לו מעשר כשאר כל דבר שבחובו מסתבר דהמוהל רשאי לבקש שי שכר בטילה [וצע"ק מש"כ בשו"ו מלכיאל ח"ד סי' פ"ו סתמא דהדור' בעד המילה הוא מגונה, ואינו מזר אברהם אינו ע"ה, ושמה שבעתינו יש הרבה מקומות שמקבלים שכו בשביל דוחק הפרנסה, ושיהיה ל לעשות מלאכת הקודש באמונה], ו לדון דאף אם מחוייב לימול בחנ אינו מחוייב לבוא לביתו של לבודקו אם ראוי למילה, וכן אינו לילך לבית התינוק אחר המילה לט

וכיון שהוא מחוייב לשלם להמוהל בשביל טירחתו בעד המצוה שהוא מחוייב נכנסת להכלל דכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין. L

* * *

סימן ק"ו

7 שאלה - מהו להוציא מעות מעשר →

שלו בשביל נישואין של עצמו (כשהממון שהרוויח שייכים לו, כגון בחור שעזב בית אביו ומרוויח).
תשובה - אסור (אפילו לנישואין שניים). בחור שעבד

והרוויח כסף ונתאסף אצלו סכום מסויים ממעות מעשרותיו מסתבר שאין לו להוציא ממעות מעשרותיו בשביל נישואיו, שהרי הוא מחוייב מה"ת להנשא לקיים מצות פו"ר, וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין, ועוד שמחוייב להנשא כדי לינצל מעבירה ע"ע להלן, ועוד דהלא עיקר הנישואין הוא לשם עניניו הגשמיים [ואל תשיבני ממש"כ בתשו' שבות יעקב (ח"ב סי' פ"ה) שנתפשט המנהג שחתן וכלה משלמין ממעות מעשריהם את הכלי זמרים ומשרתי סעודת נישואין, שבזה אינן מחוייבין, ויש בו משום מצות שמחת חתן וכלה, ועוד שבשו"ת אגר"מ יו"ד ח"ב סי' קי"ב כ' דנידון השבו"י שהמזמרים והמשרתים באו מעצמן על מנת שיתנו להם אח"כ מתנת יד בתורת צדקה, ועל כן בזמניו ששוכרין אותן בשכר באמת אסור].

בחנם אף אתם בחנם), וממילא שמה שנותן לו הוא בגדר מתנה בעלמא (לא דמי פעולה), ואם הוא איש עני הוא צדקה, גמורה.

מיהו יש לומר דאינו מחוייב למול בחנם אא"כ אין שם איש אחר שיכול למול, אבל בדאיכא אחר רשאי, וכן משמע מהרמ"א (יו"ד סי' רס"א) שכ' שאם אין האב יודע למול ויש כאן מוהל שאינו רוצה למול בחנם רק בשכר יש לבי"ד לגעור במוהל זה, כי אין זה דרכן של זרע אברהם (פי' דדרכן של זרע אברהם להיות גומלי חסדים. ביאור הגר"א) וכ' ואם עומד במדרו, ואין יד האיש משגת לתת לו שכרו וכ' בי"ד כופין אותו מאחר שאין אחר שימול עכ"ל, עכ"פ מוכח משם דמדינא רשאי ליקח שכר, ואם יד של אבי הבן משגת חייב ליתן לו (אלא כשאינו רוצה למול בלאו הכי הוא שהוא בכלל הנ"ל), וממילא ששוב אסור לו ליתנהו לו ממעות מעשר כשאר כל דבר שבחובה, וכן מסתבר דהמוהל רשאי לבקש שיתנו לו שכר בטילה [וצע"ק מש"כ בשו"ת דברי מלכיאל ח"ד סי' פ"ו סתמא דהדורש שכר בעד המילה הוא מגונה, ואינו מזרעו של אברהם אבינו ע"ה, ושמה שבעתים הללו יש הרבה מקומות שמקבלים שכר, הוא בשביל דוחק הפרנסה, ושיהיה לב פנוי לעשות מלאכת הקודש באמונה], עוד יש לדון דאף אם מחוייב לימול בחנם אבל אינו מחוייב לבוא לביתו של התינוק לכודקן אם ראוי למילה, וכן אינו מחוייב לילך לבית התינוק אחר המילה לטפל בו,

י זה יכול (מלבד מי משלו כדי ז). מיהו משלו אז א יניחם

ותו לבנו ז מעשר הלא אין ל שהוא חסר לו), דל שבנו שכלפי זה.

ץ סתמא ין בעד דר"ת, שנותנים זיינו על

של בנו זמעות

ז מילה מחוייב ינו בא המוהל מה אני

נישואין שניים (כשכבר קיים מצות פו"ר)

אעפ"כ אסור. שחיובא רמיא על האדם להנשא שנית, שלא לשהות בלא אשה, כמבואר בשו"ע אה"ע (סי' א' ס"ח) דאע"פ שכבר קיים פו"ר אסור לו לעמוד בלא אשה, עוד זאת שצריך שישא אשה בת בנין יעו"ש, נמצא שיש עליו ב' חיובים (לישא שנית), א' שאסור לשהות בלא אשה (שלא לבוא לידי הרהור עבירה), ב' שמצווה לקיים מצות ז'בערב אל נח ירד' (עיי"ש בנו"כ) וכל מה שהוא לאפרושי מאיסורא אי אפשר לנכותו ממצות מעשר, שזהו חובה על האדם עצמו, ועשו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' פ"ה) שאינו יכול לשלם ממצות מעשר בעד משרתת ישראל כדי להזהר לאפרושי מאיסורא דעליה דידיה חיובא רמיא להשגיח וכו'.

מיהו אם הבן הוא סמוך על שולחן אביו שלהרבה פוסקים הממון שהבן מרוויח שייכים לאביו כולל המעשר, אף שהאב משאירים בינתיים ברשות הבן, מותר אח"כ להשיא עמו את בנו לפמש"כ בסי' קי"ט שמותר האב להשיא צאצאיו ממצות מעשר, ובפרט נישואין שניים של

הבן. ל

סימן ק"ז

76 **שאלה** - בתולה העובדת ונתקבץ סכום חשוב ממצות מעשר

האם מותר להשתמש עם מצות המעשר לצורך נישואיה (של עצמה).

תשובה - נוטה לאיסור, אבל מותרת לתתם לאביה אף

על מנת ששיאנה במצות זה (אם היא עניה). אשה לכאורה מותרת (להשיא עצמה ממצות מעשרותיה) דהלא אשה אינה מחוייבת להנשא, שאינה מצויה במצות פו"ר, אבל כשנושאת מצות קעבדי (שמסייעת לבעלה לקיים מצות פרו ורבו, כמש"כ הר"ן רפ"ב דקידושין, דמה"ט גם בשליח של אשה לקידושין אמרינן דמצוה בה יותר מבשלחה) והוי כמצוה דרשות, דשפיר דמי להוציאו ממצות מעשר, ואף שמבואר ברמ"א (אה"ע סי' א' סי"ג) משם י"א שלא תעמוד אשה בלא איש משום חשדא אין זה חובה גמורה [ועמש"כ בשו"ת ויברך דוד על הלי' כיבוד אב ואם סי' קמ"ז] אם גם אצל אשה נאמר ההלכה שאם הוריה מעכבין אותה מלהנשא שאינה צריכה לשמוע להן כמש"כ ברמ"א יו"ד סוס"י ר"מ לגבי איש].

מיהו יותר מסתבר לאיסור, כיון שרוב בני אדם כוונתם בנישואיהם אינו משום המצוה, אלא בשביל צרכיה הפרטיים של גופה, ועוד דחלק גדול מן הוצאות החתונה נשאר אח"כ רכושה הפרטי (כגון שימושא דדירה, ושימושא דערסא) ואין להוציא מצות מעשר בשביל עצמו, וכיון שאביה מניחה להחזיק במצות שמרווחת, כולל המעשר, נמצא שמוציאה מעשרותיה בשביל עצמה.

מיהו עצה יעוצה שהיות שבזמן ההורים להשיא את ובנותיהם, וכתבנו בסי' קי"ט ע' מותרים להשיא יוצ"ח מעשרותיהם, ממילא שבנידון י נמי רשאית היא ליתן את כל מעשרותיה לאביה על מנת שישא המצות האלו, שאביה מותר לקב צדקה כדי להשיא בתו, של מדגרמיה כלום.

מיהו אם היא עובדת זה כמו והרוויחה הרבה מצות הניחה להחזיק את המצות [וגו' שבתולה גדולה (בוגרת) אף שסב שולחן הוריה מעשי ידיה לעצמה] שאסור אביה להשיא ממצות זו היא מחוייבת להוציא ממון שי בשביל נישואיה.

מיהו אם רוצית להנשא לתלם שיהיה תורתו אומנתו להצניע מצות מעשרותיה כדי לבעלה לאתר נישואיה שיוכל בלימודים וכמו שכתבנו בסי' (ועמש"כ בסי' י"ט).

סימן ק"ח

שאלה - מהו ליתן ממצות את דמי מצות דפסחא (או מצות מצה) מחייבים את כל חברי הקהלה קבוע] לצרכי עניי העיר

תשובה - שפיר דמי (אפילו לבני קהלתו). הנה קמחא

דפסחא הוא לעניים, אבל מה שיש לדון בזה היות שקמחא דפסחא הוא מחובת בני העיר וכמבואר ברמ"א הל' פסח (סי' תכ"ט ס"א) שהמנהג לקנות חטים לחלקן לעניים, ושכל מי שדר בכעיר י"ב חודש "צריך ליתן לזה", ומשמע דמחמת המנהג כבר הוא חיוב וכמבואר בנו"כ שם, ובשע"ת ובמ"כ שם), וכתבנו בסי' ק"ט ק"י דכל דבר שהוא מחובת מסי העיר (המבוארים נמי בשו"ע חו"מ סי' קס"ג) הוא מכלל דברים שבחובה שאינו בא אלא מן החולין, והגם שבזה"ז שכמעט שאין עיר (גדולה) בישראל שיהיה מאורגן תחת קהלה אחת (שיכלל בכלל 'עניי עירך') שבכל עיר מצויים קהלות נפרדות, מ"מ מבואר באחרונים (ובחיי"א ובמ"כ סי' תס"ח סק"). דכל קהלה וקהלה לעצמה נידונית כעיר לעצמה, וממילא שאם הקהלה שהוא שיך להם קבעו מס מיוחד ומסויים על כל חברי הקהלה בשביל מעות קמחא-דפסחא, זה נעשית חובה על כל המתפללים (משא"כ אם סתם מבקשים מכל אחד שיתן מתנת לבו, ומחלקים לפי מה שנכנס באמת לא נעשה מס וחובה על בני הקהלה, ושפיר דמי לחשבו ממעשר).

אמנם מה שיש לדון כיון שלאור ההלכה צריכין ליתן לפי ההערכה כל אחד לפי ממונו (כמש"כ במ"ב שם סק"ו) מה שאין עושין כן בזה"ז, עוד יש לדון באותן הקהלות שאין מחלקין חטים או מצות רק נותנים תמיכה (טשע"ק) להנצרכים, שזה אינו בכלל התקנה.

מיהו עצה יעוצה שהיות שבזמנינו דרך ההורים להשיא את בניהם ובנותיהם, וכתבנו בסי' קי"ט שההורים מותרים להשיא יוצ"ח ממצות מעשרותיהם, ממילא שבנידון שאלתינו נמי רשאית היא ליתן את כל מעות מעשרותיה לאביה על מנת ששיאנה עם המעות האלו, שאביה מותר לקבל מעות צדקה כדי להשיא בתו, שלית לה מדגרמיה כלום.

מיהו אם היא עוכדת זה כמה שנים והרוויחה הרבה מעות ואביה הניחה להחזיק את המעות (וגם שי"א שבתולה גדולה (בוגרת) אף שסמוכה על שולחן הוריה מעשי ידיה לעצמה) מסתבר שאסור אביה להשיאה ממצות צדקה, רק היא מחוייבת להוציא ממון של עצמה בשביל נישואיה.

מיהו אם רוצית להנשא לתלמיד חכם שיהיה תורתו אומנתו מותרת להצניע מעות מעשרותיה כדי ליתנם לבעלה לאחר נישואיה שיוכל להמשיך בלימודים וכמו שכתבנו בסי' רע"ו (ועמש"כ בסי' י"ט).

L * * *

סימן ק"ח

76 שאלה - מהו ליתן ממצות מעשר את דמי מעות "קמחא דפסחא" (או מעות מצה) שהקהל מחייבים את כל חברי הקהלה [בסכום קבוע] לצרכי עניי העיר.

עם מעות (של עצמה).

איסור, אבל ום לאביה אף וות זה (אם אורה מותרת ורותיה) דהלא נשא, שאינה לל כשנושאת לבעלה לקיים הר"ן רפ"ב יח של אשה בה יותר; שות, דשפיר ואף שמבואר (משום חשדא ש"כ בשו"ת 'אם סי' קמ"ז והלכה שאם שא שאינה ברמ"א יר"ד ז).

כיון שרוב וואיהם אינו יל צרכיה לק גדול מן "כ רכושא , ושימושא ישר בשביל זזיק במעות ז שמוציאה זה.

מיהו בעיקר הדבר היות שבשרשו אינו אלא מנהג הגם שקבעוהו כחובה אינו בכלל קביעת חז"ל דכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין, ומתחילת הנהגת המנהג קבעוהו רק מצד מצות צדקה, וממילא הוא כשאר כל קביעת של צדקה שמחייבים את בני העיר (כקופה ותמחוי) שבודאי שפיר דמי לתתו ממצות מעשר כספים שלו.

ובס' מעדני שלמה (ע' ב') כ' מטע"א שהיות שבזמנינו אין קובעים סכום קבוע כחוב לקמחא דפסחא אין דינו כמס וכולו צדקה וממילא שיכולין ליתנו ממצות מעשר עיי"ש, וממילא באמת שאם הקהל מחייבים בני הקהלה בסכום קבוע אי אפשר ליתנו ממצער, והערגי שכנ"כ בשו"ת שבט הקהתי (ח"א סי' קל"ז).

ולעומת זה בס' חוט שני (ח"ד משכת ע' שס"ז) דשפיר דמי, שלא קבעוהו חובה על כל אחד, אלא שהחיוב לדאוג לצרכי העניים לפסח, ובשו"ת משיב נבונים (שטיינמעטץ, ח"ג סי' ס"ג) הסכים לסי' שלמי מועד (פט"ז) דמותר לתתו ממצות מעשר, אבל רק בעיר גדולה, אם לא בעיר קטנה שיש בה קהילה וד' טובי העיר ורב ורבי, וע' בס' מקור חיים על הלי' פסח שם (ביאורים סק"ג)..

שוב נראה עוד טעם להיתר אף באופן שבאמת כופין על כך, דמה שתקנו ליתן קמחא דפסחא בשרשו הוא מכח חיוב נתינת צדקה לעניים ונצרכים (שיהיה להעניים מה לאכול בפסח) ודבר שהוא

חובה מחמת מצות וחובת צדקה שפיר דמי ליתנהו ממצע"כ, שהרי באמת אף על צדקה דעלמא כופין, וכן על קופה ותמחוי, כמבואר בשו"ע יו"ד רס"י רמ"ח ובסי' רנ"ו (ועיי"ש בש"ך שכופין על הכנסת אורחים ולחלק להן צדקה), והכי סלקא דעתך שאינן ניתנין ממצות מעשר.

לנזקקים לצרכי יום-טוב

ומהאי טעמא נמי נראה דשפיר דמי לחלק ממון לאלמנות ויתומים ועניים לצרכי החג ממצע"כ, אף דהלכה מפורשת בשו"ע (סי' תקכ"ט ס"ב) "שחייב להאכיל לגר ליתום ואלמנה עם שאר עניים, ומקרא מלא הוא (פ' ראה טז-יא) ושמחת.. והלוי.. והגר והיתום והאלמנה אשר בקרבך וגו' [והוא ברמב"ם פ"ו הי"ח ועיי"ש דברים כדרכונות ע"ז], ובודאי שבזה לא אמרינן דכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין.

* * *

סימן ק"ט

שאלה - מהו לבנות "בית הכנסת - בית המדרש" בעירו ממצות מעשר.

תשובה - אם יש שם כבר ביהמ"כ ללכליות בני העיר ומוסיפים כדי להגדיל תורה ולהאדירה מותר. (וע' בפנים מהו לבנות ממצע"כ בנין פאר) הנה חוב על בני העיר לבנות להם בית-הכנסת או בית

המדרש, כמבואר בשו"ע חו"ט (א) דבני העיר כופין זה א להם ביהמ"כ (ולקנות ס"ת פהמב"ם הלי' שכנים פ"ו, ו פמ"א ועמש"כ בקובץ הלכ הקל"ץ (פ"א) אם יכולין לכוף פה"כ או ביהמ"ד במעונות רק לחדשיים בערך], וממילא חובה מסתבר דאין לבנותו מן הדבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין, מהו לפמש"כ בס' אמו (המ"ט) משם הגר"י קמנצקי לפנות מקוה טהרה כיון ש פירינן לכוף בני העיר למל פפניית מקוה טהרה]. ובפרי שהגביה הוא לפי ממון וממי אם יש עניים בעיר מוטל על גרידא.

אלא שכל זה בעיר שאין ביהמ"כ, אבל כשיש, וז לבנות ביהמ"כ נוסף כדי לו ולהאדירה ולמען לא יחסר ד עת ובשום זמן ללמוד שנ בציבור, כמו שמצוי היום שטיבלע"ך שיכולים לקבוע תדירים זה אחר זה, מסתבר אינו חיוב, אבל מ"מ הבתי כנו את מצות תפלה בציבור, ו גדולה ומפוארה, ובפרט בונ מיסודי היהדות.

ובנוגע "בית המדרש" לא מ חיוב מפורשת לבנ